

Sonkajärven kunnan Hyvinvointiraportti 2022

Sisällys

Johdanto	3
HyTe vastuutahot ja organisointi	3
Vuosiaiheet Sonkajärven kunnan hyvinvointityölle vuosille 2022–2025	4
Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet	4
Hyvinvointityöhön liittyvät hankkeet/projektit, joita kunnassamme on tai joissa olemme mukana:	5
Hyvinvointiraportti 2022	5
Arviointia vuodesta 2022.....	16
Missä onnistuttiin 2022 (+).....	16
Mikä vaatii kehittämistä/ missä parannettavaa 2022 (-)	17
HYTE-palvelupajassa nousseita ideoita 2022 (asukasilta)	19

Johdanto

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:n mukaan kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Käsillä oleva hyvinvointikertomus on laadittu vuosille 2017–2020 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2022–2025 laaditaan uuden valtuustokauden alkaessa.

Mainitun lain mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisentavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia. Lisäksi kunnan on nimettävä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen vastuutahot.

Hyvinvointisuunnitelma ja hyvinvointikertomus sisältää Sonkajärven osalta myös päihde- ja osallisuustyön. Nuorten hyvinvointikertomus tehdään yhdessä Sote- alueen kuntien kesken.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden toimeenpano-ohjelma on otettu huomioon Hyvinvointisuunnitelmassa 2022–2025.

HyTe vastuutahot ja organisointi

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu yhteistyössä kunnan eri toimialojen ja muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Sonkajärven kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen **koordinointi** on organisoitu seuraavasti:

Vastuutaho	Tehtävät	Kokoonpano
HyTe-ryhmä	Terveydenhuoltolain 12 §:n mukaiset tehtävät	Työllisyyskoordinaattori (pj) Sivistystoimen esimies Varhaiskasvatuksen vastaava Kirjastonjohtaja/kansalaisopiston rehtori Nuoriso- ja liikuntasihteerit Luottamushenkilöiden edustajat Ylä-Savon SOTE-kuntayhtymän edustaja (Hyvinvointialueen edustaja 2023 alkaen)
HyTe-koordinaattori	Koordinoi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta ja toimii HyTe-ryhmän puheenjohtajana ja sihteerinä. Osallistuu Ylä-Savon ja Pohjois-Savon HyTe-työryhmien kokoksiin ja tuo niistä tietoa paikallistasolle. HyTe-koordinaattorina toimii työllisyyskoordinaattori.	
Ehkäisevän päihdetyön vastuutoimielin ja yhdyshenkilö	Koordinoi kunnan ehkäisevää päihdetyötä. Vastuutoimielin on	

	sivistyslautakunta ja yhdyshenkilö liikunta- ja nuorisosihteeri.	
Kyläparlamentti	Toimii yhdistysten yhteistyöfoorumina. Kyläparlamentin toimintaa koordinoi palvelusihteeri/kyläasiamies.	Kylien ja yhdistysten edustajat Palvelusihteeri/kyläasiamies (siht.)

Vuosiaiheet Sonkajärven kunnan hyvinvointityölle vuosille 2022–2025

Koko suunnittelukauden yhteinen tavoite on:

”Ylisukupolvinen hyvinvointi, vauvasta vaariin ja mummosta muksuun”

Sen lisäksi vuosiaiheiksi on valittu seuraavat teemat, joita toivotaan eri työalojen hyödyntävän toiminnassaan sekä näiden aihealueiden kautta myös osallistavan kuntalaisia toimintaan:

Vuosi 2022: Elinympäristömme ja siinä viihtyminen (Sonkajärvi 100) mm. kylänraitin siistiminen, viihtyisyyden lisääminen, ulkoilualueiden ja virkistysalueiden markkinointi.

Vuosi 2023: Hyvinvointityö kunnassamme. Ovatko palvelut kunnossa? Kuinka kuntalainen ne löytävät ja mitä tarvitsemme lisää? (Hyvinvointialue 2023)

Vuosi 2024: Luonnosta voimaa

Vuosi 2025: Perinnetaidot ja lähiruoka

Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Kunnassa on vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto sekä kylä- ja yhdistysparlamentti, joiden toimintaedellytyksiä kunta turvaa. Lisäksi kunta tukee järjestöjen yhteistyön kehittämistä ja vahvistamista.

Tiedottamisen merkitys korostuu merkittävien muutosten myötä erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä palo- ja pelastustoimen palvelujen järjestäjämuutosten myötä niin valmistelun kuin toimeenpanon aikana. Uusia viestintäkanavia hyödynnämme vuorovaikutteisen viestinnän lisäämiseksi. Kuntalaisille järjestetään tarpeen mukaan tiedotus- ja kuulemistilaisuuksia. Tarvittaessa voidaan toteuttaa palvelutytyväisyyskyselyitä tiedon keräämiseksi kuntalaisilta.

Kunta on mukana ”**Osallisuudella uusia palveluratkaisuja ja hyvinvointia Pohjois-Savo**on” (OSPA)-hankkeessa. OSPA-hanke hakee ratkaisuja Pohjois-Savon maaseutukuntien palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseen, osallisuuden kehittämisen tarpeisiin sekä maaseudun asukkaiden ja pienten kuntien eriarvoistumiseen suhteessa palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Keskeistä on saada hankkeen hyvät käytännöt eri puolilta maakuntaa elämään kunnassamme.

Hyvinvointityöhön liittyvät hankkeet/projektit, joita kunnassamme on tai joissa olemme mukana:

- Mielihyvä-hanke Pohjois- Savo (mielenterveyden tukeminen)
- Liikunnan vuosikello (varhaiskasvatus, liikuntatoimi, järjestöt ja yhdistykset)
- Hyvinvointityön pilotti -toimintamalli (Kunnan työllistäminen ja paikalliset yhdistykset ja järjestöt)
- Harrastamisen Suomen malli, koulupäivän yhteydessä oleva kerhotoiminta.
- Ikäihmisten kohtaamispaikka, pilottitoiminta Ylä-Savon Soten alueen kunnissa, alkoi syksyllä 2021
- Perheentalon iltatoiminta, alkaa keväällä 2022
- Sitouttavan kouluyhteisötyön hanke
- Koulun kerhotoiminta
- Ankkuri-toiminta
- Tarina kantaa -hanke (kulttuuritoimi, kirjasto, koulu ja varhaiskasvatus)

Hyvinvointiraportti 2022

Toimielin	Vastuutaho	Arviointitapa/mittari
Tavoite 1. Kuntalaisten hyvinvointi		
Toimenpide: 1.1 Kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut		
Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	<p>Kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistuneet 0–6-vuotiaat, kunnan kustantamat palvelut 2022: 88 lasta (Effica: Sosiaalitoimen toimintatietoja)</p> <p>Osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa osallistuneet 0–6-vuotiaat, kunnan kustantamat palvelut 2022: 26 lasta (Effica: Sosiaalitoimen toimintatietoja)</p> <p>Asiakastyytyväisyyskysely: lapsen viihtyminen varhaiskasvatuspaikassa 2022: 4,63 / 5</p>
Toimenpide: 1.2 Kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut		
Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus	<p>Liikkuva varhaiskasvatus: nykytilan arviointi 2022: 2,89 / 4</p> <p>Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi: varhaiskasvatuksen liikunnallisten tapahtumien määrä 2022: 8</p>
Toimenpide: 1.3 Yrittäjyyskasvatuksen vahvistaminen koulutoimessa.		
Sivistyslautakunta	Koulutoimi	<p>Yrittäjäkylä-toimintaa järjestetään (tapahtumien määrä tai osallistujat) 2022: kaksi tapahtumaa, 60 osallistujaa</p>

		Yrittäjyyskasvatuskurssin järjestäminen peruskoulutuksessa (osallistujamäärä) 2022: Kurssia tarjottiin valinnaisena, mutta siihen ei tullut valintoja.
Toimenpide: 1.4 Lapsiperheille sopivasta asuntotarjonnasta huolehtiminen		
Kunnanhallitus	Sonkakoti Oy	Asunnon saaneet asuntoa hakeneista (%) 2022: 61,4 %, vuokra-asuntoja 300kpl, käyttöaste 97,1 % Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat kaikista lapsiasuntokunnista, % 2022: 29.2 %
Toimenpide: 1.5 Lastensuojelu		
Sivistyslautakunta Kunnanhallitus	Sosiaalityö Varhaiskasvatus Koulutoimi	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2022: 10 henkilöä
Toimenpide: 1.6 Lastensuojelun avohuolto		
Sivistyslautakunta Kunnanhallitus	Sosiaalityö Varhaiskasvatus Koulutoimi	Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0–6-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2022: 6 henkilöä Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 7–12-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2022: 15 henkilöä Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 13–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä 2022: 10 henkilöä
Toimenpide: 1.7 Perheentalo –toiminta		
Sivistyslautakunta Kunnanhallitus	Varhaiskasvatus Järjestöt	Perheentalon kokoontumiskerrat, osallistujamäärä 2022: päiväkokootumisia 40 kertaa, osallistujamäärä vaihdellut välillä 2–31, keskimäärin 15–20 kävijää/ kerta Iltakokootumisia on kokeiltu kevätkaudella 10 kertaa, kävijöitä neljällä kerralla 3–4, iltakokootumiset lopetettiin kevään kokeilun jälkeen kävijöiden puuttuessa.
Toimenpide: 1.8 Tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtiminen (esim. päiväkodit, koulut, harrastuspaikat)		
Tekninen lautakunta	Tilapalvelut	Tiloista on huolehdittu suunnitelmien ja tarpeen mukaan. 2022: Tiloja koskeviin tarpeisiin on vastattu hyvin.
Toimenpide: 1.9 Monenlaisen osaamisen arvostaminen		

Sivistyslautakunta	Kulttuuritoimi	Kulttuuripalkinto jaetaan vuosittain sonkajärveläiselle yksityiselle henkilölle, yhteisölle tai ryhmälle, joka on omaperäisellä tavalla kehittänyt ja tuonut esille kotipitäjän kulttuuria, rikastuttanut kunnan kulttuurielämää tai ansioitunut kulttuuriperinteen tallentamisessa, ja tehnyt tätä kautta Sonkajärveä tunnetuksi. 2022: Kulttuuripalkinnon sai eläkkeelle jäänyt kulttuurisihteeri Eero Pitkänen, joka kehitti ja teki kulttuurityötä Sonkajärvellä 39 vuoden ajan
Toimenpide: 1.10 Nuorille ja lapsille suunnattavat tapahtumat/retket		
Sivistyslautakunta	Nuoriso- ja liikunta-toimi Koulutoimi Kulttuuritoimi Seurakunta Järjestöt ja yhdistykset	Tapahtumien/retkien lukumäärä, vuosi 2022: 7 Lapset ja nuoret, jotka eivät osallistu / harrasta 2022: Tietoa ei saatavissa Lasten- ja nuorten kirjastopalvelut, lainausmäärä ja hankinnat 2022: lainoja 13 782 kpl, hankintoja 541 kpl Kansalaisopiston ja Ylä-Savon musiikkiopistoon osallistuneet lapset ja nuoret 2022: musiikkiopisto 10 Kansalaisopisto (pääasiassa Harrastamisen Suomen mallin mukaiset kerhot) 2022: 276 Lukemista edistävät tapahtumat (satutuokiot, kirjailijavierailut ym.) ja niihin osallistuneiden määrä 2022: 16 tapahtumaa, 350 osallistujaa
Toimenpide: 1.11 Digitaalojen neuvonta		
Sivistyslautakunta	Kulttuuritoimi	Digineuvonnan järjestäminen erityisesti senioreille 2022: ohjausta Sonkajärvellä ja Sukevalla kansalaisopiston toimikaudella 61 kertaa, 281 käyntikertaa, 47 eri osallistujaa
Toimenpide: 1.12 Maahanmuuttajien kotouttaminen		
Sivistyslautakunta Kunnanhallitus	Varhaiskasvatus Koulutoimi Järjestöt ja yhdistykset	Maahanmuuttajien kotouttaminen yhdessä yhdistysten ja yritysten kanssa 2022: Kielikurssille 43 osallistujaa Varhaiskasvatukseen / kouluun osallistujat: 2022: 6 maahanmuuttajaoppilasta, ei kotikuntana Sonkajärvi Varhaiskasvatukseen osallistui 4 ukrainalaista lasta
Tavoite 2. Elämänhallinnan tukeminen ja terveyden edistäminen		
Toimenpide: 2.1 Koululaisten elämänhallinta		
Sivistyslautakunta	Koulutoimi	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista, Kouluterveyskysely 2021: 26,9 %

		<p>2022: Ei tietoa saatavissa</p> <p>Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2022: 10,9 %</p> <p>Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2022: 25,8 %</p>
Toimenpide: 2.2 Lasten ja nuorten tunne- ja itsesäätelytaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja koulutoimissa		
Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus Koulutoimi	<p>Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus 2022: Loppuvuodesta ei toteutunut koulupsykologipalvelujen osalta</p> <p>Koulukuraattorin työpanoksen määrä viikossa. Jaettuna 100 oppilaalla 2022: 2,5 pv/viikossa, 400 oppilasta</p> <p>Vähintään 16 tuntia viikossa työskentelevien opettajien lukumäärä 2022: 33</p> <p>Kohdennetun nuorisotyön ryhmätoiminta koulun kanssa 2022: Keväällä oli ryhmä</p>
Toimenpide: 2.3 Oppimispolun turvaaminen (koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen), koulutyöntekijän työpanoksen suuntaaminen perusopetuksessa erityisesti 6.-9. luokkalaisiin		
Sivistyslautakunta	Koulutoimi	<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24 -vuotiaita vastaavan ikäisestä väestöstä, % 2022: tietoa ei saatavissa, Sotkanetin tilasto muuttunut, mittaria tarkistettava</p>
Toimenpide: 2.4 Toisen asteen opiskelijoiden tukeminen tutkinnon saavuttamiseen		
Sivistyslautakunta	Koulutoimi	<p>Etsivän nuorisotyön resursointi 2022: 40 %</p> <p>Oppilashuollon tukipalvelujen saatavuus 2022: Loppuvuodesta ei toteutunut koulupsykologipalvelujen osalta</p>
Toimenpide: 2.5 Nuorten päihteiden käytön ehkäiseminen, mielekkään tekemisen mahdollistaminen		
Sivistyslautakunta	Ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Seurakunta, Järjestöt ja yhdistykset	<p>Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2022: Ei saatavissa tietoa</p> <p>Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % lukion 1 ja 2. luokan oppilaista 2022: 6,3 % (kouluterveyskysely -21)</p> <p>Mielekkään tekemisen mittaaminen: asukaskysely, harrastekysely, kouluterveyskysely</p>

		2022: Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa 97 %
Toimenpide: 2.6 Kunnan työllistämistoiminnan jatkaminen ja kehittäminen		
Kunnanhallitus	Työllistäminen	<p>Keskimääräinen työttömyys, % 2022: 9,9 %</p> <p>Pitkäaikaistyöttömyys 2022: keskimäärin 47 henkilöä / kk</p> <p>Nuorisotyöttömyys 2022: keskimäärin 9 nuorta / kk</p> <p>Työttömät työllistämistoimenpiteissä, lkm 2022: 77</p> <p>Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64 -vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä 2022: Tilastoa ei saatavilla</p> <p>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64 -vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, Sotkanet 2022: Tilastoa ei saatavilla</p>
Toimenpide: 2.7 Työikäisten päihteiden käytön ehkäiseminen, mielekkään tekemisen mahdollistaminen		
Sivistyslautakunta	Ehkäisevän päihde- työn koordinaattori Seurakunta Järjestöt ja yhdis- tykset	<p>Päivittäin tupakoivien osuus (%), 20–64 -vuotiaat 2022: Tilastoa ei saatavilla</p> <p>Alkoholia liikaa käyttävien osuus (%), 20–64 -vuotiaat 2022: Tilastoa ei saatavilla</p> <p>Mielekkään tekemisen mittaaminen: asukaskysely, harrasteky- sely 2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p>
Toimenpide: 2.8 Ikäihmisten päihteiden käytön ehkäiseminen, eläkkeelle siirtymisen tuki, mielekkään teke- misen mahdollistaminen		
Sivistyslautakunta Vanhus- ja vam- maisneuvosto	Ehkäisevän päihde- työn koordinaattori Seurakunta, Järjestöt ja yhdis- tykset	<p>Eläkeläisillä maksuton kuntosalin ja liikuntatilojen käyttö sekä Rutakolla että Sukevalla. 2022: Toteutui</p> <p>Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 65 vuotta täyttäneet vastaavan ikäisestä väestöstä, % 2022: Tilastoa ei saatavilla</p> <p>Päihdesairauksien vuodeosastohoitojaksot 65 vuotta täyttä- neillä / 1 000 vastaavan ikäisistä 2022: Tilastoa ei saatavilla</p> <p>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttä- neillä / 10 000 vastaavan ikäistä 2022: Tilastoa ei saatavilla</p>

Toimenpide: 2.9 Terveyden edistäminen		
Sivistyslautakunta	Liikunta- ja nuorisotoimi Kulttuuritoimi Seurakunta Yhdistykset ja järjestöt	<p>Uimakouluun osallistuneiden ja liikuntatapahtumien määrä 2022: uimakouluun ei osallistuneita, liikuntatapahtumat 24 kpl</p> <p>SPR:n Nalleneuvola 2022: 7 kertaa</p> <p>Kansalaisopiston liikuntaryhmien määrää ja osallistujat 2022: 72 kurssia, 351 eri osallistujaa</p> <p>Kulttuurin hyvinvointivaikutukset; musiikki ja liikunta 2022: Tietoa ei saatavissa (mietittävä mittaristo, jolla mitataan)</p> <p>Ikäihmisten ystävöiminta, määrä ja osallistujat 2022: Ystävänkammari ei kokoontunut.</p> <p>Vanhusten ystävät kävivät kevätkaudella Onnelassa ja Tuulikan-teleessa kerran ja syyskaudella kerran Onnelassa. Toimintaan osallistui 15 vapaaehtoista. 9 vapaaehtoisella oli omia ystäviä, joita he tapasivat.</p> <p>Vanhusten ystävien ryhmä kokoontui kevätkaudella 1 kerran ja syyskaudella 3 kertaa.</p> <p>Miesten kerho kokoontui kevätkaudella kerran ja syyskaudella kaksi kertaa. Mukana oli 4–5 miestä.</p> <p>Eläkeläisten uimahallireissujen osallistujat ja kerrat 2022: kevät 4 kertaa, osallistujia 52. Syksy 4 kertaa</p> <p>Omaishoitajien vertaistukiryhmä kokoontui keväällä 3 kertaa ja syksyllä 4 kertaa. Toiminnassa oli mukana yhteensä 9 omaishoitajaa.</p> <p>Terveyspisteen toiminta. Kiertävä terveyspiste on pitänyt vastaanottoa kevään ja syksyn aikana helluntaiseurakunnan yhteisruokailujen yhteydessä 4 kertaa. Terveyspisteessä kävijöitä oli 38</p> <p>Ruoka-apu. Ruokajakelussa oli 2879 käyntiä. Keskiarvo 50,5 kävijää / viikko. EU-ruoka-apua ei ole ollut enää saatavilla. Ruokajakelua ollut Sonkajärvellä 31 kertaa ja Sukevalla 26 kertaa eli yhteensä 57 kertaa.</p> <p>Sonkajärvellä kävijöitä 1657 (53,5, hlöä / kerta) ja Sukevalla 1222 (47 hlöä/ kerta).</p> <p>Ennen joulua jaettiin myös ruokakasseja vähävaraisille ja Hyvä joulumieli -lahjakortteja vähävaraisille lapsiperheille.</p> <p>SPR:llä oli ruoka-apuhankkeita, joista vähävaraisten ruokatuen lisäksi kehitettiin myös yhteisöllisyyttä pitkään jatkuneiden koronarajoitusten jälkeen</p>

		<p>Kaikille avoimet yhteisruokailut helluntaiseurakunnan vapaaehtoisten toimesta kerran kuukaudessa (yht. 9 kertaa), ruokailijoita kävi keskimäärin 50 ja vapaaehtoisia 5–7 joka kerralla.</p> <p>Sonkajärven seurakuntatalolla yhteisruokailu ruuanhakijoille yhteistyössä Marttojen ja seurakunnan vapaaehtoisten kanssa. Ruokailijoita oli 60 ja vapaaehtoisia oli 7.</p> <p>SPR oli iltatoreilla yhteistöllisen ruokailun merkeissä Sonkajärvellä 4 kertaa, palveltuja asiakkaita 320 ja vapaaehtoisia 28. Sukevalla iltatoreilla 3 kertaa. Siellä makkaran grillauksen lisäksi terveystiete ja nalleneuvola lapsille.</p> <p>Sukevalla iltatoreilla oli ukrainalaisten kahvila.</p> <p>Kaikille avoimet yhteisölliset joulunalusajan ruokatapahtumat ”Kaiken kansan tonttupolku” ja Wanhan ajan joulu” järjestettiin yhteistyössä SPR, Martat ja kunta. Kävijöitä tapahtumissa oli yhteensä 470 ja vapaaehtoisia 33.</p>
Tavoite 3. Kuntalaisten omaehtoinen harrastaminen ja osallisuus		
Toimenpide: 3.1 Kirjasto, kansalaisopisto ja musiikkiopisto		
Sivistyslautakunta	Kulttuuritoimi	<p>Kansalaisopiston toimintaan osallistuvien määrä 2022: Netto-opiskelijamäärä 841, josta 149 koululaisten maksuttomiin harrastuskerhoihin osallistuneita</p> <p>Kansalaisopiston ja Ylä-Savon musiikkiopistoon osallistuneet lapset ja nuoret sekä lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan määrä 2022: Harrastamisen Suomen mallin kerhot ja kansalaisopiston toimintaan osallistuneet 0–29 -vuotiaat, 276 eri osallistujaa</p> <p>Kirjastopalvelujen saatavuus 2022: Kaksi kirjastoa</p> <p>Aukiolotunnit yht. 9 316 (asiakaspalveluaikaa 3 364 t, omatoimialikaa 5 952 t)</p> <p>Kirjastokäyntien määrä 2022: 36 000</p> <p>Näyttelyiden määrä (Kirjasto ja Ruukintupa) 2022: 11</p>
Toimenpide: 3.2 Nuorisotilat		
Sivistyslautakunta	Nuorisotoimi	<p>Nuorisotilojen kävijämäärät ja avoinna olo kerrat 2022: keskimäärin 15 kävijää/ ilta. Tilat avoinna Sonkajärvellä 75 ja Sukevalla 36 kertaa</p>
Toimenpide: 3.3 Ikäihmiset		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Vireyttä Vanhuuteen toteutuminen (vertaistoimijat)

		<p>2022: Yksi ryhmä kokoontui viikoittain, lisäksi eläkeliitolla oma ryhmä Sonkajärvellä ja Sukevalla</p> <p>Eläkeläisten matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet 2022: Aamutulet 18 kertaa</p>
Toimenpide: 3.4 Yhteisistä asioista päättäminen ja asioiden ideointi		
Sivistyslautakunta Kunnanhallitus Kunnanvaltuusto		<p>Vanhus- ja vammaisneuvosto 2022: 4 kokousta</p> <p>Nuorisovaltuusto 2022: 4 kokousta</p> <p>Kylä- ja yhdistysparlamentti 2022: 2 kokousta</p>
Toimenpide: 3.5 Liikuntahaasteet, esim. hiihtohaaste, pyöräilyhaaste)		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	<p>Haasteiden määrä tai luettelo mitä ne olleet 2022: 1 luontoliikuntahaaste</p>
Toimenpide: 3.6 Eri liikuntamuotojen kokeiluun kannustaminen: liikuntavälineitä lainaan kirjastolta (esim. maastopyörä, sup-lauta, sukset, lumikengät, sähköpyörä)		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi Nuorisovaltuusto	<p>Lainattavien tavaroiden määrä / lainaukset 2022: Lumikenkiä 10 paria, lasten lumikenkiä 12 paria, liukulumikengät 2 paria, tennismailoja 2 kpl, frisbeegolfkiekkoja, frisbeegolfkoreja, sauvakävelysauvoja, SUP-lautoja 3 kpl, kelluntaliivejä, rollaattoreita 11 kpl, pyöräpotkureita 11kpl. Jäähallilla luistimia ja kypäriä</p>
Toimenpide: 3.7 Liikkumisen ja liikunnan tukeminen		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi Nuorisovaltuusto Koulutoimi Varhaiskasvatus, HyTe-työryhmä	<p>Koulun oppilaita aktivoidaan koulumatkaliikuntaan 2022: Oppilaista 62 % kuljetusoppilaita Muiden osalta kannustetaan koulumatkaliikuntaan</p> <p>Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit 2022: Toteutuu alakoulussa, yläkoulussa välituntitoimintaa</p> <p>Kuinka usein kunta seuraa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta 2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p> <p>Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa 2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p> <p>Varatut perhevuorot, lkm 2022: 15</p>
Toimenpide: 3.8 Urheilu- ja liikuntaseuroille myönnetään toiminta-avustuksia esim. välineiden hankintaan		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	Myönnettyt avustukset, €/v

		2022: 16 200 €
Toimenpide: 3.9 Yhteistyö liikuntaseurojen ja yhdistysten kanssa		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi Koulutoimi Kulttuuritoimi	<p>Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen 2022: Kyllä. Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi -hankkeen sekä kylä- ja yhdistysparlamentin kautta</p> <p>Kunnassa kokoontuu säännöllisesti liikuntaseurojen ja -yhdistysten sekä kunnan yhteinen asiantuntijaelin 2022: Kyllä. Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi -hankkeen sekä kylä- ja yhdistysparlamentin kautta</p> <p>Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille 2022: Kyllä</p> <p>Kunnassa on maksuttomia liikuntavaihtoehtoja lapsille ja nuorille 2022: Maksuttomat perhevuorot ja 2. asteen opiskelijoiden omien ryhmien vuorot</p> <p>Lisäksi urheiluseurat järjestävät varustekierrätystä harrastamisen hinnan alentamiseksi.</p>
Toimenpide: 3.10 Yleishyödyllisten yhteisöjen avustukset ja hankkeet		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	<p>Myönnetyt avustukset, €/v 2022: 7 100 €</p>
Toimenpide: 3.11 Liikuntapaikkojen käyttö maksutonta / edullista ja houkuttelevaa, mahdollista myös ilman liittymistä seuraan		
Sivistyslautakunta	Liikuntatoimi	<p>Liikuntapaikkojen käyttömaksut 2022: Edellisten vuosien tasolla</p>
Toimenpide: 3.12 Liikunnan edistäminen ja asiakastyytyväisyys		
Sivistyslautakunta Kunnanhallitus	Liikuntatoimi HyTe-työryhmä Kunnanhallitus Kulttuuritoimi Varhaiskasvatus	<p>Kunta tekee liikuntapaikkojen ja -palveluiden käyttäjille asiakaspalautekyselyjä vähintään joka toinen vuosi 2022: Kunta kerää jatkuvasti asiakaspalautteita palautevihkolla kuntosalilla</p> <p>Kunnassa on päätetty terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan vastuutahosta 2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p> <p>Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin 2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p> <p>Kunnan viimeksi laadittuun hyvinvointikertomukseen tai muuhun vastaavaan kertomukseen sisältyy kuvaus kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta</p>

		<p>2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p> <p>Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä</p> <p>2022: Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi -hankkeessa toiminut poikkihallinnollinen työryhmä</p>
Toimenpide: 3.13 Varhaiskasvatuksen ja koulun ruokailusuositusten viestiminen vanhemmille		
Sivistyslautakunta	Varhaiskasvatus Koulutoimi	<p>Koulun opetussuunnitelmassa on kuvattu kouluruokailun järjestämisessä tehtävä yhteistyö ruokailusta vastaavan henkilökunnan kanssa</p> <p>2022: Kouluruokatiimi kokoontuu vähintään 1 krt/lukukausi</p> <p>Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä</p> <p>2022: Välipala järjestetään päivittäin yläkoulussa. Alakoulussa on järjestetty mahdollisuus oman välipalan nauttimiseen.</p>
Toimenpide: 3.14 julkiset venevalkamat ja vesistöreittien hyödyntäminen		
Sivistyslautakunta Tekninen lautakunta	Liikuntatoimi Tekninen toimi	<p>Venevalkamista kartta</p> <p>2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p> <p>Venevalkamien määrä</p> <p>2022: Uusi mittari, ei mitattu 2022</p>
Tavoite 4. Turvallisuus		
Toimenpide: 4.1 Kouluturvallisuus ja poissaolot		
Sivistyslautakunta Tekninen lautakunta	Koulutoimi Tilapalvelut	<p>Koulussa on yhteisesti sovittu käytäntö tai menettelytapa koulutapaturmien ennalta-ehkäisemisestä</p> <p>2022: Turvallisuutta edistetään järjestyssäännöillä ja yhteisesti sovituille pelisäännöillä. Henkilökunta on sitoutunut yhteisesti sovituihin käytänteisiin.</p> <p>Jokaisen vastuulla on ilmoittaa havaituista turvallisuusriskeistä.</p> <p>Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä koulu-yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus.</p> <p>2022: Toteutettu v. 2022</p> <p>Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa</p> <p>2022: Poissaoloja seurataan ja ennaltaehkäistään. Laadittu Läsnaölomalli-toimenpideohjelma poissaolojen ennaltaehkäisemiseen ja poissaoloihin puuttumiseen.</p>
Toimenpide: 4.2 Tehostettu nuorisotyön tiimi		
Sivistyslautakunta	Nuorisotoimi	<p>Perustetaan tehostetun nuorisotyön tiimi</p> <p>2022: suunnitteluvaiheessa Ylä-Savon kuntien kanssa</p>
Tavoite 5. Kuntajohto		
Toimenpide: 5.1 Hyvinvointityön huomioon ottaminen		

<p>Kunnanhallitus Kunnanvaltuusto Tekninen lautakunta Tarkastuslautakunta</p>	<p>Kunnanhallitus Kunnanvaltuusto Tekninen lautakunta Tarkastuslautakunta HyTe-työryhmä</p>	<p>Kunnan investointiohjelmassa otetaan huomioon kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteet 2022: Kyllä</p> <p>Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen 2022: Toteutuu 2023, uusi mittari</p> <p>Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista 2022: Uusi mittari, tulossa 2023</p> <p>Kunnassa toimii hallituksen tai valtuuston asettama lapsiparlamentti tai vastaava 2022: Ei ole toteutunut. Lapsi- ja perheparlamentti on perustettu, mutta se ei ole kunnanhallituksen tai valtuuston asettama</p> <p>Kunnanhallituksessa tai kunnanvaltuustossa on käsitelty paikallista turvallisuussuunnitelmaa ja päätetty toimenpiteistä 2022: Ei ole</p>
<p>Toimenpide: 5.2 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö ja hyvinvointikertomus</p>		
		<p>Kunnassa laaditaan laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa 2022: Kyllä</p> <p>Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä 2022: Kyllä</p> <p>Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja 2022: Kyllä</p> <p>Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista 2022: Kyllä, hyvinvointiraportissa</p>

Arviointia vuodesta 2022

Vastaajina: Kunnan työalat, Perheentalon ja ArjenAskeleen kävijät sekä asukasilta 22.2.2023

Missä onnistuttiin 2022 (+)

- + Varhaiskasvatuksessa tehdyn asiakaskyselyn mukaan varhaiskasvatuksen laatuun ollaan tyytyväisiä. Kyselyn keskiarvo 4,41/ 5.
- + Riittävä, asiantunteva ja sitoutunut varhaiskasvatuksen henkilöstö tukee lapsiperheiden hyvinvointia vastaamalla yksilöllisesti perheiden tarpeisiin.
- + Lapsiperheiden jaksamisen tukeminen: Yhdessä aika- monitoimijaisen yhteistyömallin käyttöönotto (varhaiskasvatus ja Ylä- Savon sote) Yhdessä aika on tarkoitettu perheen tueksi hyvin varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena on pysähtyä pohtimaan moniammatillisesti perheen kanssa yhdessä, että millä keinoilla perheen tilannetta voisi helpottaa. Joskus helpotusta tuo jo toisten kanssa yhdessä pohtiminen, joskus tueksi voidaan tarvita jotain palveluita.
- + Perheentalo-toimintaa toteutettiin tiiviissä yhteistyössä kunnan eri toimijoiden, järjestöjen ja Ylä-Savon soten kanssa.
- + Koulupoissaolojen ennaltaehkäiseminen ja pitkittyneiden poissaolojen jälkeen koulunkäynnin aloittaminen
- + Ei yhtään täysin koulua käymätöntä oppilasta perus- tai lukio-opetuksessa
- + Häiriökäyttäytymistä vähän yläkouluiässä: jälki-istuntojen määrä ja kiusaamistapahtumien selvittely tarve vähentynyt merkittävästi
- + Päihteen koulu
- + Paljon tapahtumia kuntalaisille (Sonkajärvi 100)
- + Eukonkanto, tapahtuma ja ihmisiä tulee kylälle
- + Liikkuvien ihmisten Sonkajärvi -hankkeen myötä on hankittu lainattavia sekä yhteiskäyttöliikuntavälineitä kuntaan.
- + Järjestöjen tekemä hyvinvointi- ja terveystyö on kuntamme alueella mittavaa. On hyvä huomioida se, että ne järjestöt, jotka saavat kunnalta taloudellista avustusta (järjestö- tai tapahtuma-avustus) sitoutuisivat myös tuottamaan toimintoja kuntalaisille ja lisäämään sitä kautta kuntalaisten hyvinvointia. Samoin järjestöissä tehdystä ”hyvinvointityöstä” olisi hyvä antaa tietoa HyTe- työryhmälle, jolloin asioita voitaisi kirjata hyvinvointiraportteihin ja laajaan hyvinvointikertomukseen.
- + Sonkajärven kunta on panostanut voimakkaasti liikunta- ja harrastusmahdollisuuksiin. Kunnassa on monipuoliset liikuntapaikat, jotka on pidettävä hyvässä kunnossa. Liikuntapaikkojen hyvällä hoidolla luodaan hyvät olosuhteet omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle ja kannustetaan kuntalaisia liikunnallisten harrastusten piiriin vauvasta vaariin. Tekninen lautakunta kannattaa lämpimästi liikuntapaikkojen ja -olosuhteiden markkinoinnin lisäämistä ja näkyvyyden edistämistä
- + Kansalaisopiston toiminta on laajaa ja hyvää
- + Harrastusmahdollisuudet ovat hyvät mm. kuntosali ja käsityöpiirit
- + Latuverkosto
- + Erilaisia kerhoja on paljon
- + Eläkeläisten ilmainen kuntosalivuoro + liikunta
- + Kangaslammen ulkoilualue
- + Volokinpolku ja Ruukin alue on kaunis
- + Sukevan Pakoraitti ja rantareitti
- + Linnanportin alueen kehittäminen
- + Meillä on edelleen terveyskeskus ja terveystalot
- + Kaunis luonto ja sitä on lähellä kylää
- + Helppo liikkua, kaikki lähellä. Sopivan kokoinen kylä

- + Sonkajärvellä voidaan hyvin, on turvallista ja rauhallista asua
- + Ihmiset juttelevat toisilleen, tunnetaan toisemme
- + pankkiautomaatit (Sonkajärvi ja Sukeva)
- + Kaunis kirkko, hyvä kirjasto, Hyvät liikuntamahdollisuudet (ladut, kerhot ja liikuntahalli)
- + Terveyskeskus ja kunnantalo sisäilmaltaan terveitä
- + Kohtaamispaikat ArjenAskel ja Pysäkki
- + Ruokakauppoja on ja niistä löytyy tarvittavat asiat
- + Apteekki löytyy sekä Sonkajärveltä että Sukevalta
- + Palvelut ovat ok

Mikä vaatii kehittämistä/ missä parannettavaa 2022 (-)

Kehittämiskohteita on jaoteltu sen mukaan mille toimialueelle ne kuuluvat. Kohteet annetaan työaloille tiedoksi ja vuoden 2023 hyvinvointiraportissa seurataan ovatko asiat edenneet, voidaanko asioihin vaikuttaa tai ovatko ne jo toteutuneet.

Kehitettävää	Työala/ toimija
Lapsiperheiden jaksamista on tuettava	Varhaiskasvatus/ koulu/ joku hanke
Lasten ja nuorten terveyttä tulisi edistää enemmän perheiden kautta	Varhaiskasvatus/ koulu
Opetusvelvollisuuteen sitomattoman henkilöstön (kouluvalmentajat, koulukoutsit tms) resurssia tulisi suunnata myös alakouluun	Koulu
Nuorisotyön vahvistaminen – lisäresurssointitarvetta	Henkilöstöhallinto, valtuusto
Pitkät matkat vaikeuttavat harrastuksiin osallistumista (koulu- ja työpäivien jälkeen, iltaisin ja viikonloppuisin)	Varhaiskasvatus/ koulu/kansalaisopisto, yhteistyö kylien ja naapurikuntien kanssa
Jatkossa huomioitava työikäisten ja eläkkeellä olevien päihteiden käytön ehkäiseminen	Työllistäminen, SPR, kansalaisopisto, järjestöt
Ikäihmisten hyvinvointiin on edelleen panostettava, ja huolehdittava paitsi kotona asuvien, myös palveluasunnoissa asuvien ikäihmisten hyvinvoinnista. Toimenpiteitä tulee suunnitella yhdessä perhe-, sosiaali- ja terveyskeskuksien kanssa	Järjestöt
Valokuvauskerho aikuisille	Kansalaisopisto
Reissuja kansalaisopiston kautta	Kansalaisopisto
Lisää terveysaiheisia luentoja muuallekin kuin kirjastoon	Kansalaisopisto, SPR
Näyttelyitä enemmän ja muuallekin kuin kirjastolle	Kulttuuri
Kirjastoauto puuttuu	Kirjasto
Skeittaus-/ koripalloalue nuorille (ei koululle)	Liikunta
Urheilukentän juoksurata kaipaa kunnostusta	Liikunta
Luontojooga- ryhmä	Liikunta, kansalaisopisto
Sukevalla huolehditaan tulevaisuudessa vapaa-ajan harrastetilojen käytöstä ja ylläpidosta yhdessä kunnan sekä muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on, että järjestöt ja yhteisöt tuottavat edelleen säännöllisesti tapahtumia. Sukevalla on hyvät mahdollisuudet omaehtoiseen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen. Sisäistä ja ulkoista markkinointia tulee tehostaa	Liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotyö

Hyvinvointisuunnitelmassa olisi otettava huomioon myös ulkoilumahdollisuudet lukuisissa vesistöissämme eli kartoitettava venevalkamat ja tehtävä niiden sijainnista kartta, josta kuntalaiset tietäisivät mihin kohtaan voi veneellä rantautua. (Lisättiin mitattaviin asioihin 3.14)	Tekninen toimi, karttapalvelut, kalastuskunnat
Pilkkipaikka puuttuu	Tekninen toimi, kalastuskunnat
Ulkoliikuntaan olisi panostettava. Kylältä ei löydy tasaista reittiä, jota voisi rollaattorilla liikkua. Monessa kohtaa on jyrkät mäet, joita ei pääse esim. Kangaslammelle meno mahdollon, koska kirkon alapuolen kävelytie niin jyrkkä (penkkilenkin reitillä)	Tekninen toimi, liikunta
Savonvirta-Kangaslampi reitit yhteen ja pinnoitteet kuntoon = rullasuksihiihtäjät	Tekninen toimi, liikunta
Keuyen liikenteen väylien ja pihateiden risteysten auraukseen kiinnitettävä huomiota	Tekninen toimi
Paremmat veneilymahdollisuudet, Pappilanrannan laituri on huono	Tekninen toimi
Teiden talvikunnossapito surkeaa, varsinkin syrjäseuduilla. Syrjäseutujen tiet huonossa kunnossa ympäri vuoden	Tekninen toimi
Uuden terveyskeskuksen nastakenkärajoitus. Ikäihmiset kokevat vaikeaksi kenkien riisumisen oven suussa ja kenkäalusikka puuttuu eli kenkiä ei saa ilman apua takaisin jalkaan. Voisiko saada matot liikkuma-alueelle, jottei kengät olisi este mennä tilaan?	Tekninen toimi
Tienhaarojen penkat ja puskat liian korkeat, autoista ei näe risteyksissä	Tekninen toimi
Katujen kunto huono, paljon päällysterikkoja ja soraa asfaltilla	Tekninen toimi
Torin puute	Tekninen toimi, päättäjät
Terveyspalvelut -> jatko- ja erikoishoitoon vaikea päästä	Hyvinvointialue
Hammashoiton palveluseteli	Hyvinvointialue
Lääkäripalvelut	Päättäjät, hyvinvointialue
Jakelu- ja ruoan valmistuskeittiöt olisi pysyttävä kunnissa, eikä ne saisi siirtyä maakuntiin (Kuopioon). Lähiruokaa pitäisi suosia silläkin, että ruoanvalmistus tapahtuu lähellä	Päättäjät
Pankkipalveluita on liian vähän ja liian suppeat aukiolot	Päättäjät, elinvoima
Ei ole erilaisia kauppia	Elinvoima
Palveluita voisi olla enemmän	Elinvoima
Liian seesteinen kylä	Elinvoima
Yksityinen fysioterapia puuttuu kylältä	Yrittäjä, elinvoima
Työllisyysmahdollisuudet huonot	Työllistäminen, elinvoima
Digineuvontaa kaivataan kaiken ikäisille, henkilökohtaista neuvontaa kotona	Hanke, yrittäjä
Lisää vuokra-asuntoja, parempi kuntoisia, edullisia	Sonkakoti
Ruoka-apua pitäisi kehittää, on nöyryyttävää jonottaa	SPR, Seurakunnat
Nuorille, yksin asuville nuorille voisi olla esim. ruoka-apua	SPR, Seurakunnat
Asukasraateja toivotaan olevaksi päiväaikaan	Hyte- työ

HYTE-palvelupajassa nousseita ideoita 2022 (asukasilta)

1. Ideat kuntalaisten hyvinvointi

Nuoret yrittäjät, esim. kesäkahvila, kahvila uimarannalle	Työllistäminen, koulun yrittäjyyskasvatus
Nuoret yrittäjät, leikkikenttätoimintaa lapsille, seikkailuradat, liikennepuisto	Työllistäminen, koulun yrittäjyyskasvatus
Kangaslammin uimapaikan kehittäminen	Liikunta, tekninen toimi
Talviuintipaikkaan saunamahdollisuus, esim. tietyt päivät/kellonajat	Liikunta
Ystävätyö, esim. yhdessä srk ja eri järjestöjen kanssa → ystävä voi olla ikäihminen nuorille/lapsille tai päinvas-toin – kaikilla ei ole verkostoja ympärillään	Järjestöt, kansalaisopisto
Asuminen: yksin ja kaksin asuvia iäkkäitä ihmisiä tilavissa omakotitaloissa → voidaanko edistää asumiskiertoa → rivitalo- tai palveluasuntoja tarjolle omakotitaloja myyville	Sonkakoti, elinvoima
Asuminen: uusi energiatehokkaiden talojen alue kou-lun/päiväkodin/ruokakauppojen lähellä olevalle alueelle. Tutkimus- ja kehittämishanke yhteistyössä talotehtaan (Omatalo) kanssa. Rahoitushakemus – EU ja valtio (P-Sa-voon myönnetty lähivuosisille paljon rahoitusta ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyville hankkeille	Sonkakoti, elinvoima

2. Terveiden edistäminen ja elämän hallinnan tukeminen

Uusille kuntalaisille tukihenkilö esim. järjestöjen kautta ja mukaan toimintaan	Järjestöt
Höntsäliikunta lapsille/aikuisille ja nuorille = liikunnan riemu, ei kilpailu	Järjestöt, liikunta
Koulussa kansalaistaidon opetus → eli lapsille ja nuorille ns. kodintaitojen, yhteiskuntataitojen opetusta	Koulu
Ennaltaehkäisevä mielenterveystyö vauvasta vaa-riin...päiväkotia, eskari, alakoulu – pienten sektori, esim. psykiatrinen sairaanhoitaja tai mikä nimike voisi olla pienten lasten kanssa työtä tekeville....koulupsyykkarit, koutsit, kuraattorit....	Hyvinvointialue

3. Kuntalaisen omaehtoinen harrastaminen ja osallisuus

Varhaiskasvatukseen ja kouluille eri harrastamisen mahdollisuuksia tutuksi, esim. joku kävisi vetämässä/pi-tämässä liikuntatunnin ja tutustuttaisi lajiin	Järjestöt, koulu, varhaiskasvatus
Eri toimijoiden yhteistyö, kun suunnitellaan lapsille ja nuorille ”liikuntakerhoja” ja toimintaa – että eivät sa-mana iltana/päällekkäin – huomioidaan myös seura-kuntien ym. toiminta	Järjestöt, seurakunnat, kansalaisopisto, lii-kunta, nuorisotyö
Selkeästi merkatut ulkoilureitit → uskaltaisi yksinkin mennä metsään	liikunta, tekninen toimi

Kunnan järjestämät retket Sukevalle, Jyrkälle ja muilta kyliltä Rutakolle (nykyisten aamukahvien tapaan)	liikunta, kulttuuri, nuorisotyö
--	---------------------------------

4. Turvallisuuden edistäminen

Turvallisuussuunnitelmat kylillä ajan tasalle – myös taa- jamassa → mistä/miten yksin asuva saa/voi kysyä neu- voa/apua yllättävään pulmaan → avaimet sisälle, vesi- putki jäässä, auto ei lähde käyntiin, puhelimen äänet ei toimi tms.	Kylätoimikunnat, yrittäjä
Väestönsuoja asiat – onko missä, milloin käytetään ja ketkä! miten toimitaan ns. hälytystilanteessa	Tekninen toimi
Esteetön ulkoilureitti, esim. maalattu kaistale	Tekninen toimi, liikunta
Kylän tuki” – voi aina luottaa apua/tukea löytyvän – jär- jestöt kehittämään turvallisuuden edistämistä → aina yllättäen löytyy uusia ihmisiä	
Kunnan palveluiden hyvä toiminta kaikissa tilanteissa – jotta voi luottaa	

5. Kuntajohdolle osallisuuden kehittämiseen

Osallistuva budjetointi...kuntalaisten ideat ja ajatukset, esim. tietty euromäärä, mihin käytetään → kunnan joh- toryhmän jalkautuminen ja tutustuminen eri työpaikkoi- hin, laitoksiin, esim. koulut, päiväkodit – lasten ja nuor- ten kuuleminen, ideat heiltä	Hyte- työ ja työalat
Eri aiheista asukasillat esim. samalla tavalla kuin kunto- portaista oli = tilaa kysellä/jutella asioista yhdessä	Hyte- työ ja työalat

6. HYVINVOINTITYÖ KUNNASSAMME

”Ylisukupolvinen hyvinvointi, vauvasta vaariin ja mummosta muksuun.”

Ovatko palvelut kunnossa?

Kuinka kuntalaiset ne löytävät?

Mitä tarvitsemme lisää?

KERRO IDEASI!

Tarvitsemme rohkeutta ja oman kunnan arvostusta li- sää! Jotta vian tai puutteen huomattessamme ilmoi- tamme Esim. kunnan neuvontapalveluun siitä asiallisesti – jotta vika tai puute voidaan mahd. pian korjata	Asiointipiste
Työhyvinvointi...esihenkilöiden asianmukainen ja ajan- tasainen kehittäminen. Esihenkilöiden tukeminen ja koulutus lisää koko henkilöstön/työpaikan hyvinvointia	Työalat
Lapset ja nuoret ideoimaan heitä koskevia palveluja – (pieni) porkkanaraha toteuttamiseen → myös osallistu- vien ohella kaikki mukaan	Varhaiskasvatus, koulu
Paremmat opasteet/karttoja alueista → katsottava ”ul- kopaikkakuntalaisten” silmin	Tekninen toimi

Pysähtymään houkuttelevat mainostaulut	Elinvoima
--	-----------

7. Muut mahdolliset ideat

<p>Teemaviikkoja, joihin osallistuisi järjestöt/kunta/yritykset jne. vrt. Taidepolku</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ mennään marjaan, sieneen, kalaan... yhdessä! ➔ kyydin ja tekemisen yhdistäminen 	
Hyvää – erinomaista – meidän koulukeskuksen kiusaamisvapaus! Kiitos henkilökunta!	
Ympyräreitti luontoon = helppo lähteä liikkumaan luontoon	Tekninen toimi
Etätyötilat (matkailuvaltti)	Päättäjät
Kunnan hyvinvointityön uuden mallin luonti yhdessä järjestöjen ym. kanssa ➔ onko hankkeen paikka? Toimintaa yhdessä esim. Vieremän kanssa (rajalla asuu useampi sata henkeä)	Kuntien välinen yhteistyö